

УДК 339.97

Горбатенко Олена Анатоліївна

*старший викладач кафедри економіки
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»*

Горбатенко Елена Анатольевна

*старший преподаватель кафедры экономики
ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический
университет имени Григория Сковороды»*

Gorbatenko Olena

*Senior Teacher of the Department of Economics
SHEE «Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhori Skovoroda
State Pedagogical University»*

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ
ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННОЙ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ УКРАИНЫ
PROBLEMS AND PROSPECTS FOR INNOVATIVE ACTIVITY
DEVELOPMENT AT UKRAINE ENTERPRISES**

***Анотація.** В статті досліджено теоретичні та практичні питання проблем та перспектив розвитку інноваційної діяльності на підприємствах України, як інструменту впливу на економічний розвиток країни в цілому. Одним із основних факторів забезпечення стабільного економічного розвитку нашої країни є інноваційна діяльність підприємств.*

***Ключові слова:** економіка, інновація, інноваційний розвиток, інноваційний потенціал, підприємництво, бізнес, інноваційна активність, конкурентоспроможність, інноваційні технології, інноваційна продукція.*

Аннотация. В статье исследованы теоретические и практические вопросы проблем и перспектив развития инновационной деятельности на предприятиях Украины, как инструмента влияния на экономическое развитие страны в целом. Одним из основных факторов обеспечения стабильного экономического развития нашей страны является инновационная деятельность предприятий.

Ключевые слова: экономика, инновация, инновационное развитие, инновационный потенциал, предпринимательство, бизнес, инновационная активность, конкурентоспособность, инновационные технологии, инновационная продукция.

Summary. The article deals with theoretical and practical issues of problems and perspectives of development of innovation activity at Ukrainian enterprises as an instrument of influence on economic development of the country as a whole. One of the main factors in ensuring the stable economic development of our country is the innovative activity of enterprises.

Key words: economy, innovation, innovation development, innovation potential, entrepreneurship, business, innovation activity, competitiveness, innovative technologies, innovative products.

Забезпечення інноваційного розвитку вітчизняних підприємств є основною передумовою їх виживання, динамічного зростання та виходу на міжнародні ринки у глобальному конкурентному середовищі, про що свідчать світові економічні тренди. Відповідно до значення глобального індексу інновацій Україна в 2017 році займає 50 місце з 127 країн світу, що є кращим результатом за останні роки (у 2016 р. – 56 місце, у 2015 р. – 64 місце, у 2014 р. – 63 місце).

За даними Державної служби України у 2016 році частка підприємств, які займалися інноваційною діяльністю, залишається дуже незначною – 18,9% (збільшення з попереднім роком становило 1,54%), але

загальна сума витрат на інновації зросла на 68,17% та становила 23229,5 млн.грн. Пріоритетним напрямком інноваційних витрат залишається придбання машин, обладнання та програмного забезпечення – 85,36%, частка досліджень та розробок складає 10,58%, придбання інших зовнішніх знань – 0,28%, а інших витрат – 3,78% [1].

Питома вага загального обсягу витрат на фінансування інноваційної діяльності у ВВП становила 0,97% (для порівняння у 2015 р. – 0,69%). Практично єдиним джерелом фінансування інноваційної діяльності в Україні остаються власні кошти, питома вага яких зменшилася у порівнянні з попереднім роком на 2,35% в загальному обсязі всіх джерел і склала 94,86%, частка фінансування за рахунок державного бюджету збільшилася до 0,77% (зростання на 0,37%). Практично нульова вага фінансування інноваційної діяльності за рахунок іноземних інвестицій (у 2015 р. – 0,4%) ще більше зменшилась як в абсолютному, так і відносному визначенні та склала у 2016 році тільки 0,1% (23,4 млн грн), відповідно, частка інших джерел фінансування становила 4,27% (у 2015 р. – 1,99%) [2].

Таким чином, основними проблемами фінансування інноваційного розвитку підприємств України є: низькі обсяги витрат підприємств на інноваційну діяльність; концентрація витрат підприємств на інновації напрямку придбання машин, обладнання та програмного забезпечення; низька частка витрат підприємств на внутрішні та зовнішні науково-дослідні роботи; нестача власних коштів та брак фінансової підтримки інноваційної діяльності підприємств з боку держави; відсутність довгострокового кредитування інноваційної діяльності підприємств з боку банківського сектора; підвищений ризик будь-яких форм інвестування [3].

Країни у сучасному світі змушені здійснювати пошук ефективної моделі інноваційного розвитку, яка б забезпечувала високий рівень конкурентоспроможності і орієнтувала національну економіку на довгострокове зростання. Інноваційна модель – особлива система

відносин, інститутів, які створюють належні умови для науково-технічного прогресу в межах і під впливом визначеної державної інноваційної політики. Інноваційна політика будь-якої країни є вагомим важелем для забезпечення структурної перебудови економіки та пошуку шляхів наповнення ринку країни як інноваційною так і конкурентоспроможною продукцією, що дозволить подолати спад в економіці країни та конкурувати в глобальному економічному просторі.

Результати дослідження. Проаналізувавши теоретичні та аналітичні дані у сфері інноваційної діяльності, можемо зробити висновки, що політика Європейського Союзу спрямована на створення сприятливих умов задля розробок і впроваджень інновацій на промислових підприємствах. Проблема фінансування інноваційних процесів перш за все полягає у ризикованості вкладення значних інвестиційних ресурсів з довготривалою перспективною окупністю.

Запропоновано такі шляхи вирішення проблеми: переорієнтація розподілу державного бюджету на підвищення частки фінансових ресурсів, що виділяється на впровадження інноваційних процесів на промислових підприємствах; поширення інформації та її обмін з іноземними підприємствами щодо впровадження інноваційного процесу задля підвищення рівня свідомості та знання всіх факторів, які впливають; перейняття досвіду та поширення ефективних схем впровадження інновацій; реформування нормативно-правового аспекту захисту права власності; реформування надання банками кредитів на довгострокові проекти, а саме зниження процентної ставки чи її часткової оплати державою; впровадження відкритої системи фінансування, тобто прозорість у розпорядженні інвестиціями задля демонстрації іноземним інвесторам зниження рівня корумпованості; поширення інформації щодо ефективності впровадження інновацій задля зацікавленості робочої сили у підвищенні кваліфікації та перекваліфікації. Вжиття зазначених заходів

зможе покращити тенденції фінансування інноваційної діяльності в Україні лише за їх комплексної програми впровадження та з урахуванням передового досвіду країн ЄС [5].

Рішення проблем підвищення інноваційної активності вітчизняних підприємств вимагає комплексного підходу, поєднання заходів макроекономічної політики з заходами на рівні мікроекономіки, загальнодержавних дій з ініціативами самих підприємств. Важливим є поєднання заходів економічного, організаційного і адміністративно-законодавчого характеру.

Важливо відзначити, що багато регіонів України, в цілому, володіючи високим науково-технічним потенціалом, мають недостатній рівень розвитку регіональної інноваційної системи, що є наслідком: недостатньою інноваційної привабливості інноваційної сфери в порівнянні з іншими галузями економіки; недосконалою системою професійної підготовки кадрів для інноваційної сфери; технологічну відсталість і, як наслідок, низьку конкурентоспроможність продукції деяких галузей; нерозвиненість сфери малих інноваційних підприємств, що володіють необхідною гнучкістю для швидко мінливих умов ринку; відсутність механізму реалізації результатів інтелектуальної діяльності в реальний сектор високотехнологічного виробництва; недостатній рівень розвитку інфраструктури регіональної інноваційної системи, включаючи фінансове, інформаційне, консалтингове, маркетингове забезпечення; відсутність системи експертизи, конкурсного відбору та венчурного фінансування науково-технічних проєктів, що забезпечують створення високотехнологічної продукції; відсутність венчурних організацій, що працюють на принципах проєктного фінансування та управління інноваційними проєктами [7].

У число основних напрямків щодо вирішення зазначених проблем слід віднести підвищення ефективності управління розвитком підприємств,

і перш за все, забезпечення збалансованості поточної і стратегічної інноваційної діяльності, підвищення обґрунтованості вибору її перспективних напрямів, зниження ризикованості, адаптацію управління розвитком підприємств до умов зміни середовища.

Малі інноваційні підприємства, як найбільш гнучка, адаптивна та креативна організаційна форма, повинні бути структурами-індикаторами, що визначають напрямки інноваційного розвитку, що генерують інноваційні ідеї. Виходячи із закордонного досвіду, такі підприємства викликають величезний інтерес великих компаній, які купують їх разом з інноваційними ідеями. На жаль, сьогодні ми змушені констатувати низький рівень інноваційної активності малих підприємств, а, отже, поки неможливо використовувати даний компонент в повному обсязі його потенційних можливостей в якості фактора розвитку регіональної інноваційної системи [6].

Створення і розвиток інноваційного середовища - масштабна і складна задача, вирішити яку неможливо без добре продуманих і узгоджених ефективних дій з боку органів влади, економічного і наукового співтовариств. Тому при організації інноваційної діяльності правильним буде виходити з того, що хоча ринкова економіка більш сприйнятлива до інновацій, ніж директивна, це не відбувається автоматично. Потрібні добре розвинені прямі і зворотні зв'язки між усіма учасниками інноваційного процесу. Узгодженість дій має ключове значення для успіху в силу обмеженості фінансових і кадрових ресурсів і обмеженого часового фактора. Тільки при наявності скоординованого плану можна уникнути розпилення зусиль, дублювання функцій різними учасниками і простою проектів.

Економічне співтовариство в особі промислових підприємств має відповідально і професійно висловити своє бажання для розвитку діалогу з органами влади щодо визначення вигідних напрямків розвитку

інноваційного механізму в області та ресурсного забезпечення економічного зростання. Тож, держава і економічне співтовариство виступають партнерами у спільних діях, які регулюють ріст активності в інноваційній діяльності підприємств в Україні. Координації спільних зусиль держави та економічного співтовариства – ось одне з найважливіших організаційних завдань, яке дозволить вирішити існуючі в інноваційній діяльності підприємств проблеми і тим самим забезпечити сталий інноваційний розвиток економіки України.

Література

1. ДСТУ ISO 9001: 2018. Показники структурної статистики по суб’єктах господарювання. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Концепція державної економічної програми розвитку малого і середнього підприємництва на період до 2020 року. URL: lis.gov.ua/.../article/.../Proekt_Koncepcii_do_2020_roku.doc
3. Панченко В. 50 відтінків малого бізнесу. URL: <http://dda.dp.ua/2017/02/15/50-vidtinkiv-malogo-biznesu/>
4. Doing business-2017. Україна в рейтингу світового банку легкості ведення бізнесу. Економічний дискусійний клуб. URL: <http://edclub.com.ua/analitika/doing-business-2017-ukrayina-v-reytyngu-svitovogobanku-legkosti-vedennya-biznesu>
5. Позиція України в рейтингу країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності 2016–2017. URL: <http://edclub.com.ua/analitika/pozyciya-ukrayiny-v-reytyngu-krayin-svitu-za-indeksom-global-noyikonkuren-tospromozhnosti-1>
6. Ділові очікування підприємств України. IV квартал 2016 року. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=37944604>

7. Кавецький В. В., Причепа І.В., Л. О. Нікіфорова Л.О. Економічне обґрунтування інноваційних рішень: навч. посібник. Вінниця: ВНТУ, 2015. 136 с.